

Κάστανο Μπρέζνιτσα – το Ψωμί του Δάσους

Автор(и): Растителна защита
Дата: 07.10.2016 Брой: 10/2016

Το γλυκό κάστανο (Castanea sativa) προέρχεται από την Ασία. Απαντά στη Νότια Ευρώπη, τη Βόρεια Αφρική, τον Καύκασο και τη Μικρά Ασία. Υπάρχει ακόμη διαμάχη σχετικά με το αν το όνομά του προέρχεται από τη Θεσσαλική πόλη Καστανιά ή από το Τουρκικό βιλαέτι Κασταμονή στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας στη Μικρά Ασία. Στη Βουλγαρία σχηματίζει φυσικά δάση στο νοτιοδυτικό τμήμα της χώρας – στις βόρειες πλαγιές των Μπελασίτσα, Σλαβιάνκα, Πίριν και Ογκράζντεν. Το κάστανο Μπρεζάνι είναι ένα μοναδικό βουλγαρικό προϊόν που προσπαθεί να γίνει καλλιέργεια οικονομικής σημασίας για την περιοχή.

Το χωριό Μπρεζάνι βρίσκεται στα βόρεια πρόποδα του Πίριν και είναι γνωστό για τα κάστανά του. Το 2003, όταν η κύρια πηγή διαβίωσης του χωριού – το ορυχείο λιγνίτη – έκλεισε, ιδρύθηκε η ένωση «Άνθρωποι και Παραδόσεις», των οποίων κύριος στόχος είναι η προστασία της περιοχής από οικονομική και κοινωνική

απομόνωση και η διατήρηση και προώθηση των γνωστών βρώσιμων καστανιών. Ακόμη και πριν από την επίσημη εγγραφή της, η Ένωση άρχισε να διοργανώνει τακτικά το «Φεστιβάλ Κάστανου Μπρεζάνι», που πραγματοποιείται κάθε χρόνο τον Οκτώβριο.

Στις 21–22 Οκτωβρίου φέτος το Φεστιβάλ Κάστανου Μπρεζάνι θα πραγματοποιηθεί και πάλι, με ένα πλούσιο γαστρονομικό και μουσικό πρόγραμμα. «Το νόημα αυτού του φεστιβάλ βρίσκεται στην ελπίδα που φέρνει στους αγροτικούς ανθρώπους. Υπάρχει ελπίδα όταν η γη του Μπρεζάνι καρποφορεί. Το φεστιβάλ είναι μια ευκαιρία να τονιστεί το δυναμικό του Μπρεζάνι, που βρίσκεται πάνω απ' όλα στη φύση και στους ανθρώπους του», λέει η Ρουμιάνα Πάνοβα, Πρόεδρος της Ένωσης.

Το κάστανο Μπρεζάνι – ένα μοναδικό βουλγαρικό προϊόν που αγωνίζεται για γεωγραφική ένδειξη²

Ήδη από το 2016, η ένωση «Άνθρωποι και Παραδόσεις» έκανε μια σειρά από βήματα προς την πιστοποίηση του καστανιού Μπρεζάνι ως μοναδικού βουλγαρικού προϊόντος με γεωγραφική ένδειξη από την ΕΕ. Αν αποδειχθεί ότι ένα συγκεκριμένο τρόφιμο έχει σημαντική ιστορική σημασία για μια συγκεκριμένη περιοχή ή χώρα, μπορεί να λάβει ευρωπαϊκή εγγραφή, η οποία παρέχει ευκαιρίες για αυξημένες εξαγωγές και έλξη επενδύσεων και τουριστών. Η τοπική ένωση αγροτών και παραγωγών καστανιού θα συνεχίσει τα στάδια πιστοποίησης μέχρι το βρώσιμο κάστανο από το Μπρεζάνι να λάβει την άξια θέση του ανάμεσα στα άλλα ήδη αναγνωρισμένα βουλγαρικά προϊόντα.

Στα τέλη του 2015, οι «Άνθρωποι και Παραδόσεις» και το δημαρχείο του χωριού Μπρεζάνι ξεκίνησαν επίσης ένα φυτώριο με υγιείς σπόρους καστανιού.

Στο μέλλον, προβλέπεται η δημιουργία ερευνητικής μονάδας και περιφερειακού κέντρου για τα κάστανα.

Τα γλυκά κάστανά – το ψωμί του δάσους

Στις ιδιότητές τους, τα γλυκά βρώσιμα κάστανά μοιάζουν πολύ περισσότερο με τα δημητριακά παρά με τα καρύδια. Λόγω της υψηλής περιεκτικότητας σε τανίνες, τα κάστανά έχουν στυπτική γεύση και δεν τρώγονται ωμά, αλλά όταν βράζουν ή ψήνονται μέρος του αμύλου υδρολύεται σε απλούστερους σακχάρους και γίνονται ελαφρώς γλυκά, με την υφή μιας κρέμας ψωμιού. Είναι δύσκολο να το πιστέψει κανείς, αλλά τα κάστανά περιέχουν σχεδόν όση βιταμίνη C όσο τα λεμόνια, και είναι επίσης πλούσια σε βιταμίνες B2, B1 και A. Αυτός είναι ο λόγος που είναι ένα εξαιρετικό τρόφιμο ακριβώς στην εποχή τους – το τέλος του φθινοπώρου και τον χειμώνα, όταν το ανθρώπινο ανοσοποιητικό σύστημα είναι εξασθενημένο. Περιέχουν επίσης μέταλλα, η έλλειψη των οποίων μας κάνει να νιώθουμε κουρασμένοι και εξαντλημένοι – κάλιο, φώσφορο, μαγνήσιο, ασβέστιο, νάτριο, σίδηρο, καθώς και τα ιχνοστοιχεία χαλκό, φθόριο και πυρίτιο. Ένα άλλο πλεονέκτημα είναι η σημαντική ποσότητα λεκιθίνης που περιέχουν, η οποία είναι σημαντική για τη μνήμη, προστατεύει από καρδιαγγειακές παθήσεις, διευκολύνει τον μεταβολισμό και έχει αντι-στρεσογόνο αποτέλεσμα. Είναι αλήθεια ότι είναι γεμάτα υδατάνθρακες και αρκετά θερμίδες (248 θερμίδες ανά 100 γραμμάρια), αλλά είναι πλούσια σε φυτικές ίνες και, σε αντίθεση με τα περισσότερα καρύδια, έχουν χαμηλά λιπαρά.

Τα γλυκά κάστανά ωριμάζουν στα τέλη Σεπτεμβρίου, αλλά μπορούν να αποθηκευτούν για μήνες, γεγονός που τα καθιστά κατάλληλη εναλλακτική λύση στα παραδοσιακά τρόφιμα κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Δάση του κοινό καστανιάς (*Castanea sativa*)

Τα πλατύφυλλα δάση στη Βουλγαρία όπου κυριαρχεί ή συγκατακυριαρχεί ο κοινός καστανιάς κατανέμονται κυρίως στις βόρειες πλαγιές των Μπελασίτσα και Σλαβιάνκα (πάνω από το χωριό Πέτροβο, σε πυριγενές έδαφος), τις νότιες πλαγιές του Ογκράζντεν (τις κοιλάδες των ποταμών Γκραντεσνίτσα και Ρίμπνισκα), Πίριν (τα βόρεια πρόποδα κοντά στο χωριό Μπρεζάνι και κοντά στην πόλη Γκότσε Ντέλσεφ) και τη Δυτική Στάρα Πλατίνα – στην περιοχή της πόλης Μπέρκοβιτσα.

Τα δάση καστανιάς καταλαμβάνουν έκταση περίπου 3.000 εκταρίων. Αναπτύσσονται σε υψομετρικό εύρος από 300 έως 1.150 μ. (βέλτιστο 400–700 μ. π.θ.) σε πλαγιές με διαφορετική κλίση και κυρίως σκιερά προσανατολισμού υπό μέτριο και σχετικά υγρό κλίμα. Μέρος των δασών βρίσκεται εντός προστατευόμενων περιοχών – του Καταφυγίου «Κόνγκουρα», του Φυσικού Πάρκου «Μπελασίτσα», του Καταφυγίου «Άλι Μπότους» και σε προστατευόμενες τοποθεσίες του Ευρωπαϊκού οικολογικού δικτύου Natura 2000. Ο κοινός καστανιάς περιλαμβάνεται επίσης στο «Κόκκινο Βιβλίο της Βουλγαρίας». Τα δάση του κοινού καστανιάς είναι υπολείμματα προηγούμενων εποχών και φιλοξενούν πολλά σημαντικά ανώτερα φυτά όπως το *Dactylorhiza incarnata*, το *Ilex aquifolium*, το *Juniperus excelsa*, το *Limodorum abortivum*, το *Medicago carstiensis*, το *Platanthera chlorantha*, κ.λπ., καθώς και σημαντικά είδη μυκήτων – *Amanita caesarea*, *Boletus luteocupreus*.

Ασθένειες του καστανιού

Υπό την επίδραση κυρίως κλιματικών παραγόντων και απουσία ενεργού δασοκομικής διαχείρισης, τα δάση καστανιάς μετατρέπονται σε κοινότητες όπου κυριαρχεί η οξιά (*Fagus sylvatica*) και η γαύρος (*Carpinus betulus*), γεγονός που οφείλεται στην εισβολή σκιοφίλων πλατύφυλλων ειδών και στην ανάπτυξη διαδικασιών υποβάθμισης – ξήρανση κορυφής, αποφύλλωση, ξήρανση, ανάπτυξη ημιπαρασίτων (*Loranthus europaeus*), ασθενειών (μαζική ανάπτυξη του *Cryphonectria parasitica* – που προκαλεί τον καρκίνο του καστανιού, *Melanconis modonia* – που προκαλεί τη νόσο του μελανιού, κ.λπ.).

Σύμφωνα με τους ειδικούς, ο **καρκίνος του καστανιού** στα βρώσιμα κάστανα εισήχθη μέσω φυτευτικού υλικού από την Ανατολική Ασία τη δεκαετία του 1990 και είναι δύσκολο να τον ελέγξει κανείς. Μέχρι πρόσφατα, η ασθένεια θεωρούνταν οργανισμός καραντίνας στη Βουλγαρία, αλλά έχει ανιχνευθεί στις περιοχές Μπελασίτσα, Πέτροχαν και άλλες. Αυτό το παράσιτο είναι χαρακτηριστικό του καστανιού (*Castanea sativa*).

Τα πρώτα συμπτώματα εμφανίζονται το καλοκαίρι, όταν τα άρρωστα δέντρα κιτρινίζουν, οι νέοι βλαστοί μαραίνονται και κρέμονται. Τα φύλλα είναι μικρότερα και παραμένουν στα κλαδιά ακόμη και το χειμώνα. Ένα χαρακτηριστικό σημάδι της ασθένειας είναι ο αρχικός σχηματισμός ελαφρώς πρησμένων κηλίδων και αργότερα καρκινωμάτων στο λείο φλοιό των προσβεβλημένων κλαδιών και κορμών. Το παράσιτο προκαλεί καρκινώματα που μεγαθύνονται γρήγορα, και το τμήμα πάνω από το καρκίνωμα στη συνέχεια πεθαίνει. Τα δέντρα υστερούν στην ανάπτυξή τους, αποδυναμώνονται φυσιολογικά και δέχονται επίθεση από άλλες ασθένειες και εντομοπαθήσεις.

Το αιτιολογικό παράγοντα είναι ο ασκομύκητας *Cryphonectria parasitica*, αλλά πιο γνωστός με το όνομα *Endothia parasitica* (Mur.) A. & A..

Για την εμφάνιση και ανάπτυξη του μύκητα, απαιτείται υγρός καιρός και μηχανικά τραύματα, καθώς τα σπόρια διασπείρονται κατά τη διάρκεια βροχοπτώσεων από έντομα, πουλιά ή άνεμο και εξασφαλίζουν εύκολα τη μόλυνση μέσω τραυμάτων διαφορετικής προέλευσης (τεχνητά ή φυσικά). Ιδιαίτερης σημασίας είναι η αποδυνάμ